

Prosecutorial supervision in the sphere of pharmaceutical activities as a factor in ensuring human rights and freedoms

Jonibek ISOEV¹

Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan

ARTICLE INFO

Article history:

Received January 2025

Received in revised form

15 January 2025

Accepted 25 February 2025

Available online

25 March 2025

Keywords:

Constitution of the Republic of Uzbekistan, Prosecutor's Office of the Republic of Uzbekistan, supervisory function, protection of human rights and freedoms, medical products, pharmaceutical activity, medicines, social assistance, disability, social security.

ABSTRACT

A comprehensive study and evaluation of the Prosecutor's Office of the Republic of Uzbekistan's activities as the primary independent supervisory body is necessary, with particular emphasis on examining appeals and forms of petitions for protecting citizens' constitutional rights and freedoms. In our opinion, one of the most critical issues is the imperfection of legislation in the field of public health protection. Solutions to these issues can be found by expanding the scope of prosecutorial oversight in the implementation of pharmaceutical activity licensing, including healthcare legislation, and improving overall supervision. Implementing existing legislative norms on licensing medicines and pharmaceutical preparations will help prevent illegal actions by entrepreneurs in the sale of medical products and eliminate legal impartiality. This approach will enable the resolution of issues related to pharmaceutical licensing and the enforcement of healthcare legislation.

2181-1415/© 2025 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol6-iss2/S-pp318-324>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Farmatsevtika faoliyati sohasida prokuror nazorati inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlash omili sifatida

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, O'zbekiston Respublikasi Prokuraturasi,

O'zbekiston Respublikasi Prokuraturasining asosiy mustaqil nazorat organi sifatidagi faoliyatini chuqur o'rganish va baholash talab etiladi, ayniqsa, fuqarolarning konstitutsion huquq va erkinliklarini himoya qilish uchun murojaatlar va

¹ Master degree student, Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan.

nazorat vazifasi,
inson huquq va
erkinliklarini ta'minlash,
tibbiy preparatlar,
farmatsevtika faoliyati,
dori vositalari,
ijtimoiy yordam,
nogironlar,
ijtimoiy ta'minot.

murojaat shakllarini o'rganish muhim. Fuqarolarning sog'lig'ini muhofaza qilish sohasidagi qonunchilikning mukammal emasligi, bizningcha, eng muhim mavzulardan biri bo'lib, farmatsevtika faoliyatini litsenziyalash, shu jumladan sog'liqni saqlash sohasidagi qonunchilikni bajarishda prokurorlik nazoratining obyektlarini kengaytirish, nazoratni takomillashtirish orqali ushbu masalalarga yechim topish mumkin. Dori vositalari va farmatsevtik preparatlarni litsenziyalash haqidagi mavjud qonunchilik normalarini amalga oshirish, tibbiy mahsulotlarni sotishda tadbirkorlar tomonidan sodir etiladigan noqonuniy harakatlarning oldini olish va huquqiy beg'arazlikni yo'qotish imkonini beradi.

Прокурорский надзор в сфере фармацевтической деятельности как фактор обеспечения прав и свобод гражданина

Ключевые слова:

Конституция Республики Узбекистан,
Прокуратура Республики Узбекистан,
надзорная функция,
обеспечение защиты и свобод человека и гражданина,
медицинские препараты, фармацевтическая деятельность,
лекарственные средства,
социальная помощь,
инвалид,
социальное обеспечение.

АННОТАЦИЯ

Деятельность Прокуратуры Республики Узбекистан, как главного фактически независимого надзорного органа, требует детального рассмотрения и оценки, особенно в вопросах обращения граждан в защиту своих конституционных прав и свобод. По нашему мнению, одной из наиболее важных проблем является несовершенство законодательства в сфере охраны здоровья граждан. Расширение перечня объектов прокурорского надзора в области исполнения законодательства о здравоохранении, в том числе в лицензировании фармацевтической деятельности и совершенствовании контроля в данной сфере, позволит, посредством реализации положений действующего законодательства о лицензировании лекарственных и фармацевтических препаратов, преодолеть нигилизм, правовую безграмотность и незаконные действия предпринимателей, реализующих медицинскую продукцию.

Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi prokuratura organlari yagona tizim bo'lib, mamlakat hududida amaldagi qonunlarning bajarilishini nazorat qilish va tekshirishni O'zbekiston nomidan amalga oshiradi. Ularning asosiy vazifasi O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida belgilangan inson va fuqaroning huquq va erkinliklarini himoya qilishdir [1].

Shu bilan birga, fuqarolarning salomatligini himoya qilish va tibbiy xizmatlarning sifati sohasida qonuniylikni ta'minlash – bu prokuror nazoratining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, davlat siyosatining muhim jihati, davlat iqtisodiyotini rivojlantirishning asosiy elementidir. O'zbekiston prokuraturasining asosiy faoliyat maqsadlari O'zbekiston Respublikasining "Prokuratura to'g'risida"gi Qonuni 2-moddasiga muvofiq quyidagilardan iborat:

- qonun ustuvorligini ta'minlash;
- qonuniylikni birlashtirish va mustahkamlash;
- fuqaro va shaxsning huquqlari va erkinliklarini, shuningdek, jamiyat va davlat manfaatlarini himoya qilish [2].

Prokuratura organlarida vakolatlari doirasida qonunbuzilishlar to'g'risida kelib tushgan ma'lumotlar, ariza, shikoyat va boshqa murojaatlar ko'rib chiqiladi. Bunday murojaatlarni ko'rib chiqish tartibi va muddatlari O'zbekiston Respublikasi prokuraturasiga murojaatlar va fuqarolarni qabul qilish tartibini belgilovchi qonun bilan tartibga solinadi.

- Prokuraturaga murojaat qilish uchun rasmiy shakl belgilangan emas, shuning uchun u istalgan shaklda yozilishi mumkin.

- Prokuraturaga murojaat qilish yozma, og'zaki yoki elektron hujjat shaklida bo'lishi mumkin va taklif, ariza, shikoyat yoki iltimosnoma ko'rinishida bo'ladi [3].

O'zbekiston Respublikasi prokurori N.T. Yuldashevning lavozimga kirishganidan so'ng fuqarolarni, jumladan, sog'liqni saqlash, xususan, farmatsevtika sohasida va sog'ligida jiddiy muammolari bo'lgan nogironlarni qabul qilishda shaxsiy namuna ko'rsatishi muhim rol o'ynadi [4].

Bu, adolatni amalga oshirishda va sog'liqni saqlash, xususan, farmatsevtika sohasidagi huquqbuzarliklarni aniqlashda ushbu muammoning o'rnini va ahamiyatini ko'rsatadi.

Shuni ta'kidlash lozimki, sog'liqni saqlash, xususan, farmatsevtika sohasida aholiga ko'rsatilayotgan xizmatlarning sifati past darajada, tibbiy va farmatsevtika xizmatini ko'rsatish sohasida, jumladan, tibbiy muassasalar rahbarlarining tayyorgarligi ham yetarli emas. Yuqorida sanab o'tilgan omillar, albatta, O'zbekiston Respublikasi prokuraturasi tomonidan hal qilinadigan muammolar va masalalarga ta'sir ko'rsatadi va ularni tavsiflaydi.

Sog'liqni saqlash, xususan, farmatsevtika sohasini nazorat qiluvchi davlat organlari tizimi va ularning vakolatlari haqida bilimga ega bo'lish, prokurorlarga ushbu organlarning imkoniyatlarini maksimal darajada ishlatish va natijada fuqarolarning sog'liqni saqlash huquqlarini ta'minlashda eng yaxshi natijalarga erishish uchun ishni to'g'ri tashkil qilish imkonini beradi.

Og'zaki murojaat, boshqa shaklda keltirilgan ariza kabi, qonunbuzilishlar, qonun bilan himoyalangan huquqlar, erkinliklar, inson va fuqaroning manfaatlarini, jamiyat va davlat manfaatlariga doir ma'lumotlarni o'z ichiga olishi lozim. Og'zaki murojaat prokuraturaga shaxsiy qabulda topshirilishi mumkin.

O'zbekiston prokuraturasida tashkilot-hujjatlari bilan murojaatlar bo'yicha qarorlar qabul qilishda mas'ul bo'lgan aniq xodimlar belgilanadi, ular murojaatlarning obyektiv, har tomonlama va o'z vaqtida ko'rib chiqilishini ta'minlash, shu jumladan, prokuratura rahbarlari tomonidan nazoratga olingan murojaatlar, murojaatlarni hal qilish tajribasini umumlashtirish, shuningdek tegishli nazorat va statistik kartochkalarni to'ldirish bo'yicha vazifalar yuklanadi [5].

Davlat organlarining va ularning xodimlarining aniq belgilangan vakolatlari – fuqarolarning sog'liqni saqlash sohasidagi huquqlarini himoya qilishning yuqori darajasini ta'minlashning asosiy omillaridan biridir, ularning samarali faoliyatidan fuqarolarning bu sohadagi huquqlarini amalga oshirilishiga bog'liq.

Prokurorlik nazoratining obyektlarini belgilash fuqarolar huquqlarini himoya qilish bo'yicha nazorat tadbirlarini sifatli va samarali bajarishga, shuningdek,

qonuniylikni mustahkamlash yo'lidagi belgilangan maqsadlarga tezda erishishga yordam beradi.

Prokuratura organlari nazorat funksiyalarini bajarish jarayonida o'z vakolatlarini qat'iyon belgilangan nazorat obyektlari doirasida amalga oshiradi.

Prokuror nazorati nazariyasida, prokurorning nazorati ostida bo'lgan obyektlar deganda, prokurorning nazorat faoliyatining turli yo'nalishlari tatbiq etiladigan muassasalar, korxonalar, tashkilotlar va mansabdor shaxslar to'plami tushuniladi.

Shu bilan birga, nomlangan organlarning vakolatlarini qonuniy tartibga solishda jiddiy bo'shliqlar mavjud bo'lib, bu bo'shliqlarni amaliy faoliyatda prokuratura organlari to'ldirishga majbur.

Tibbiy va farmatsevtik faoliyatni litsenziyalash to'g'risidagi qonunchilikning mukammal bo'lmasligi natijasida sog'liqni saqlash sohasidagi prokurorlik nazoratining obyektlari ro'yxati aslida kengaymoqda.

Nomlangan faoliyat turlari bo'yicha normativ-huquqiy tartibni takomillashtirishga qaratilgan barcha sa'y-harakatlarga qaramay, huquqiy kolliziyalar hali ham mavjud bo'lib, bu, o'z navbatida, bu yo'nalishda prokurorlik nazoratining amalga oshirilishini sezilarli darajada qiyinlashtiradi [6, B.24].

Farmatsevtik va tibbiy faoliyatni litsenziyalashni amalga oshiruvchi organlar quyidagilar:

- Tibbiy va boshqa tashkilotlar bo'yicha ijro hokimiyat organlari, ular ilgari mahalliy sog'liqni saqlash tizimiga tegishli bo'lgan, yuqori texnologik tibbiy yordam ko'rsatmaydigan tibbiy faoliyat, shuningdek, dorivor mahsulotlarining chakana savdosi bilan shug'ullanuvchi tashkilotlar, ijro hokimiyat organlariga va davlat ilmiy akademiyalariga bo'ysunmaydigan farmatsevtik faoliyat [7].

2017-yil 12-maydagi O'zbekiston Respublikasi Hukumatining 284-sonli "Farmatsevtik faoliyatni litsenziyalash tartibini yanada takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar" to'g'risidagi qarori 19-moddasining 10-bandiga binoan, litsenziya beruvchi organ tomonidan rejalashtirilmagan tekshiruv faqat litsenziatga nisbatan o'tkazilishi mumkin, agar bu uchun asoslar mavjud bo'lsa, ularning ro'yxati to'liqdir [8].

Nomlanishi yuqorida keltirilgan litsenziyalash organlarining nazorat funksiyalarining amalga oshirilishi faqat ma'lum bir litsenziatlar toifasiga va litsenziyani berish, qayta rasmiylashtirish, uzaytirish, litsenziyani nazorat qilish, to'xtatish, tiklash, bekor qilish hamda dastlabki litsenziya nazorati bilan bog'liq faoliyatlarga cheklangan.

Amaldagi qonunchilikni tahlil qilish natijasida litsenziya nazorati litsenziya so'rovchisidan taqdim etilgan ma'lumotlarning to'liqligi va ishonchliligini tekshirish, shuningdek, litsenziya talablari va shartlariga rioya qilish imkoniyatini baholash maqsadida amalga oshiriladi.

Shunday qilib, amaldagi qonunchilikka muvofiq, litsenziya nazorati faqat litsenziatlar, o'z huquqiy holatini qonuniylashtirishga intilayotgan, qonunda belgilangan tartibda maxsus ruxsatnoma-litsenziya olishni xohlagan yoki bir xil tibbiy xizmatlarni ko'rsatish uchun litsenziyaga ega bo'lgan subyektlarning faoliyatini o'z ichiga oladi.

Shu bilan birga litsenziyalarni beruvchi organlarning nazorat vakolatlari litsenziyasiz farmatsevtik va tibbiy faoliyatni amalga oshiruvchi subyektlarni o'z ichiga olmaydi.

Agar litsenziyasiz farmatsevtik faoliyatni amalga oshirilganligi to'g'risida murojaat kelsa, ma'muriy organ, nazorat tadbirlarini o'tkazish vakolatiga ega bo'lmagan holda, uni prokuratura organlariga yo'naltirishi kerak, bunda tegishli choralari ko'riladi.

Bunday rejalashtirilmagan tekshiruvning obyekti – qonunbuzar shaxsning litsenziya qonunchiligiga rioya qilishini tekshirish bo'ladi.

Natijada litsenziyalash organlarining nazorat vakolatlari litsenziyasiz farmatsevtik faoliyatni amalga oshiruvchi subyektlarga taalluqli emas.

Shunday qilib, O'zbekiston Respublikasi Prokuraturasi to'g'risidagi qonunning 21 va 26-moddalarida ko'rsatilgan prokurorlik nazoratining obyektlari ro'yxati sezilarli darajada kengaymoqda.

Prokurorlar aslida litsenziyasiz tibbiy va farmatsevtik faoliyatni amalga oshirayotgan, shuningdek, hech qachon litsenziya olmagan jismoniy shaxslar, yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlar bo'yicha tekshiruvlarni o'tkazishlari kerak.

Bunga qo'shimcha ravishda, tibbiy va farmatsevtik faoliyatni litsenziyasiz amalga oshirayotgan va hech qachon litsenziya olishga harakat qilmagan fuqarolarni, shuningdek, yakka tartibdagi tadbirkor sifatida ro'yxatga olinmagan yoki litsenziya olishni so'ramagan yuridik shaxslarni aniqlash va bunday faoliyatlarni to'xtatish bilan bog'liq protseduralar yuzaga keladi.

Natijada, prokurorlar litsenziya nazorati bilan shug'ullanadigan maxsus vakolatli nazorat organlarining funksiyalarini bajarishga majbur bo'lmoqdalar, bu esa qonuniylikni mustahkamlashda samarali natijalarga olib kelmaydi.

Bunday amaliyot qonuniylikni yaxshilamaydigan holatni yaratadi, chunki prokurorlik tekshiruvlari faqat litsenziyasiz tibbiy va farmatsevtik faoliyatni amalga oshirayotgan subyektlarning oz miqdorini qamrab oladi, asosiy huquqbuzarlar esa nazoratdan tashqarida qoladi. Qo'shimcha byurokratik kechikishlar, nazorat tadbirlarining ortiqcha yuklanishi va doimiy ravishda hujjatlarni va materiallarni qayta yo'naltirish talab etilishi natijasida, oxir-oqibat, noqonuniy faoliyat ko'rsatayotganlarga nisbatan ma'muriy javobgarlikni qo'llashning imkonsizligi yuzaga keladi, chunki muddatlar o'tib ketishi mumkin.

Shu sababli, litsenziya nazorati bilan bog'liq qonuniy tartibni nazorat qilishdagi yuqoridagi kamchiliklar sababli prokurorlar amalda nazorat organlarining vakolatlarini bajarishga majbur bo'ladilar.

Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahar va viloyatlarda o'tkaziladigan prokurorlik tekshiruvlarini o'tkazish amaliyoti, nazorat organlarining mutaxassislarini jalb qilmasdan, litsenziyasiz faoliyat bilan bog'liq holatlarni tekshirishni amalga oshirish amaliyoti mavjud bo'lib, bu har doim qonunbuzarlarga qonuniy javobgarlikni to'g'ri ta'minlashga imkon bermaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prokuraturasi to'g'risidagi qonunning 20-moddasi, prokurorning nazorat obyektlarini belgilaydi. Ushbu modda bo'yicha nazorat obyekti sifatida qonunlarni bajarish, vazirliklar, idoralar, fuqarolar yig'inlari, jamoat tashkilotlari, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar, harbiy qismlar, vazirliklar va idoralarning harbiy tuzilmalari, hokimlar va boshqa mansabdor shaxslar tomonidan amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlar belgilangan. Shuningdek, ularning qabul qilgan hujjatlari O'zbekiston Konstitutsiyasiga va qonunlariga mosligi nazorat qilinadi.

Ushbu qonun doirasida prokurorlar o'z vakolatlari doirasida quyidagi huquqlarga ega:

- Vazirliklar, idoralar, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar va harbiy qismlar hududiga va ularning binolariga erkin kirish;

- Hujjatlar va materiallarga kirish huquqiga ega bo'lish, tekshiruvlar o'tkazish, tekshiruvlar uchun qarorlar, farmonlar, buyruqlar va boshqa hujjatlar talab qilish;
- Davlat organlari rahbarlaridan va boshqa mansabdor shaxslardan tekshiruvlar, auditlar o'tkazishni talab qilish va idoraviy va idoralararo tekshiruvlar uchun mutaxassislarini taqdim etishni talab qilish;
- Mansabdor shaxslardan va fuqarolardan qonunbuzarliklar bo'yicha og'zaki yoki yozma tushuntirishlarni talab qilish.

Ushbu modda shuni anglatmaydi, deb prokuror faqat aniq ma'lumotlar yoki shikoyatlar kutilishini kutishi kerak. 2007-yil 7-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tomonidan chiqarilgan 195-sonli farmoniga muvofiq, prokuratura organlariga kelgan ma'lumotlar (fuqarolar, mansabdor shaxslar, ommaviy axborot vositalaridan kelgan xabarlar va h.k.) asosida qonunlarni bajarish bo'yicha tekshiruvlar o'tkazilishi kerak. Bu, eng avvalo, davlat va jamoat manfaatlarini, fuqarolarning, mehnat jamoalarining, repressiyaga uchragan shaxslarning, ozchilik xalqlarining, maxsus ijtimoiy va huquqiy himoyaga muhtoj bo'lgan shaxslarning huquqlarini himoya qilish uchun amalga oshiriladi.

Prokuratura organlarining ishlari rejalashtirilgan holda amalga oshiriladi, va tekshiruvlarni o'tkazishning asoslari, shu jumladan, prokuratura organining ish rejasi hisoblanadi. Prokurorlik nazorati prokurorlik tekshiruvlari davomida amalga oshiriladi, ularning natijasi esa aniqlangan qonunbuzarliklarga prokurorlik javobgarligini qo'llashga olib keladi, jumladan, ma'muriy huquqbuzarlik bo'yicha ish qo'zg'atish.

Shunday qilib, litsenziyalash qonunchiligini takomillashtirish va litsenziyasiz faoliyatni amalga oshirayotgan shaxslarga nisbatan nazorat organlarining vakolatlarini kengaytirish zarurati obyektiv ravishda paydo bo'lgan. Bu, o'z navbatida, sog'liqni saqlash va farmatsevtika sohalarida prokurorlik aralashuvining zaruratini sezilarli darajada kamaytirishga yordam beradi. Buning ustiga, bu, prokurorlik nazorati sohasidagi mutaxassislar, xususan, A. Mytsikov tomonidan ta'kidlangan fikrga ham mos keladi, ularning fikricha, prokuratura "hamma narsaga aralashmasligi kerak va barchani o'z zimmasiga olmasligi kerak". Keng qamrovli nazoratdan voz kechib, prokurorlik faoliyatining samarali natijalarini ko'rsatadigan yo'nalishlarga diqqatni jamlash kerak [9].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (01.05.2023-y) Elektron manba: <https://lex.uz/docs/6445147> (murojaat qilgan sana: 07.03.2025).
2. O'zbekiston Respublikasi Prokuraturasi to'g'risidagi Qonun (07.11.2001-y) Elektron manba: <https://lex.uz/docs/105533?ONDATE2=12.04.2023&action=compare> (murojaat qilgan sana: 07.03.2025).
3. O'zbekiston Respublikasi Prokuraturasi to'g'risidagi Qonun (07.11.2001-y) Elektron manba: <https://lex.uz/docs/105533?ONDATE2=12.04.2023&action=compare> (murojaat qilgan sana: 07.03.2025).
4. Elektron manba: <https://www.gazeta.uz/uz/2023/05/05/appeal/>
5. Madaliyev O.M. Prokuror nazorati. Darslik. Umumiy qism. –T.: TDYuI nashriyoti, 2009. – B.10.
6. Дибиров Ю.С.К вопросу о правовом статусе прокуратуры РФ//Журнал «Юридический Вестник Дагестанского государственного университета». 2017. №2, С.35-36

7. Шибина А.В., Проблемные аспекты определения объектов прокурорского надзора за соблюдением прав граждан на охрану здоровья // Журнал «Законность», 2016, №12, С.2.

8. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 12-maydagi № 284-sonli qarori “Farmatsevtika faoliyatini litsenziyalash tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

9. Мыцыков А.Б., Прокуратура. Проблемы развития // Журнал «Законность». 2016. №1. С. 5.